

"ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו" הגילוי הנפלא של החידושי הרי"ם זי"ע שאם היה יוסף מתאפק היה מקרב את הגאולה

ותשתחוין לאלומתי". שהוא רמז על י"א השבטים שעתידים להשתחוות ליוסף במצרים.

ואילו בחלום השני הוסיף יוסף לראות, כמו שכתוב (שם ט): "ויחלום עוד חלום אחר ויספר אותו לאחיו, ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי". לא רק שי"א אחיו משתחוים לו, אלא גם השמש והירח שהם אביו ואמו משתחוים לו. ועל כך כתוב (שם ז): "ויספר אל אביו ואל אחיו, ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת, הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה". ופירש רש"י: "הבוא נבוא, והלא אמך כבר מתה, והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לבלהה שגדלתו כאמו".

לפי זה מבאר הרמב"ן כי יוסף פעל שיתקיימו ב' החלומות, שמתחילה יבוא רק בנימין עם שאר אחיו למצרים, ועל ידי זה יתקיים החלום הראשון שי"א אחיו השתחוו לו כמלך במצרים, ולכן לא רצה לגלות תחלה לאחיו שהוא יוסף, שהרי אז היה גם יעקב מצטרף אל בנימין לבוא עמו ביחד, ולא היה מתקיים בכך שרק י"א אחיו משתחוים לו. אבל אחרי שבנימין כבר בא עם שאר אחיו ונתקיים החלום הראשון שי"א אחיו משתחוים לו, רצה יוסף שיתקיים גם החלום השני, שיבואו גם השמש והירח שהם יעקב עם בלהה להשתחוות לו, לכן נתגלה לאחיו שהוא יוסף ושלה את העגלות שיביאו את יעקב וכל בני ביתו,

אולם גם אחרי כל הביאור הנפלא מתקשה הרמב"ן לבאר חוליא אחת חשובה מאד בתוך שרשרת המעשים של יוסף עם בנימין, מדוע בחר יוסף הצדיק להעליל על בנימין שגנב את הגביע שלו, כדי שיוכל להחזיק אותו לעבד במצרים, אף שידע בבירור שיעקב אביו יצטער צער גדול ונורא, ורק אחרי שניגש אליו יהודה והתווכח אתו קשות, שיעקב אביהם ימות מגודל הצער, לא היה יכול יוסף להתאפק וגילה את עצמו לאחיו שהוא יוסף.

יהודה ויוסף שני המלכים, יש לה משמעות עמוקה יותר ממה שנראה למראית עין כוויכוח רק על בנימין, עד כדי כך שהחליטו שאסור להם להתערב והם צריכים לעמוד מן הצד באומרים: "מלכים מדיינים אלו עם אלו, אנו מה איכפת לנו".

ובכן השבטים הקדושים אמנם לא רצו להתערב, בהבינם שיש כאן ענין למעלה מהשגתם, אולם אנו בני בניהם של השבטים, שכבר זכינו לביאורים נשגבים של רבותינו הקדושים מאורי עולם במדרשים ובשאר ספרים הקדושים, משתוקקים להבין על מה התווכחו ביניהם שני המלכים יהודה ויוסף, עד כדי כך ששניהם נתמלאו עברה זה על זה, ובסופו של דבר נעתר יוסף לבקשתו של יהודה לשחרר את בנימין, ולשלוח עגלות להביא למצרים את יעקב אביו וכל בני ביתו.

אך ביותר מכך צמאים אנו ליישב הפליאה העצומה על יוסף הצדיק בענין התנהגותו עם בנימין, החל במה שדרש בתוקף מאחיו שיביאו אתם את בנימין למצרים, על אף שידע ידיעה ברורה שיעקב אביו יצטער על כך צער גדול, וכלה במה שבחר להעליל על בנימין שגנב ממנו את הגביע, ורצה להחזיק בו כעבד במצרים, וצריך ביאור מה ראה יוסף על ככה לעשות כל המעשים הללו עם בנימין, ולגרום בכך צער גדול ליעקב.

מדוע רצה יוסף להחזיק אצלו בנימין אף שידע שיעקב אביו יצטער צער גדול

בישוב פליאה זו ידוע המהלך הנפלא של הרמב"ן, שמבאר הענין בזה בפרשת מקץ בפסוק (בראשית מב-ט): "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם ויאמר אליהם מרגלים אתם". על פי מה שמצינו בפרשת וישב שיוסף חלם ב' חלומות על אחיו, בחלום הראשון כתוב (שם לו-ז): "ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי, והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה, והנה קמה אלומתי וגם נצבה, והנה תסובינה אלומותיכם

בפרשתנו פרשת ויגש דבר בעתו מה טוב, להתבונן על הפגישה האלקית בין יהודה ויוסף, שנועדו יחדיו להתווכח על בנימין, שיוסף רצה להחזיקו אצלו במצרים כעבד אחרי שמצאו את הגביע באמתחתו, ואילו יהודה ניגש אל יוסף לדבר אל לבו לשחרר את בנימין, כדי להחזירו אל יעקב אביו שנפשו קשורה בנפשו, ועל כך נאמר (בראשית מד-יח): "ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני".

הוויכוח הקשה ביניהם הסתיים אחרי שיהודה אמר ליוסף (שם ל): "ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו, והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה", וכאשר שמע יוסף דברים קשים אלו (שם מה-א): "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו, ויקרא הוציאו כל איש מעלי, ולא עמד איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו".

מה נפלאים הם דברי חכמינו ז"ל שמגדירים את הפגישה בין יהודה ויוסף, התוועדות של שני מלכים, יהודה הוא מלך אצל השבטים, שידעו ברוח הקודש שעתיד דוד המלך לצאת ממנו, ויוסף הוא מלך במצרים, והקב"ה מסבב כל הסיבות סיבב שיתוועדו יחד, והנה מה שדרשו על כך במדרש (ב"ר צג-ב) מקרא שכתוב (תהלים מח-ה): "כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו, רעדה אחזתם שם חיל כילודה".

"כי הנה המלכים נועדו, זה יהודה ויוסף, עברו יחדיו, זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא עברה על זה, המה ראו כן תמהו, ויתמהו האנשים איש אל רעהו, נבהלו נחפזו, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, רעדה אחזתם שם, אלו השבטים, אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו, אנו מה איכפת לנו, יאי למלך מדיין עם מלך".

בדברים קדושים אלו מגלים לנו חכמינו ז"ל, כי גם השבטים השיגו ברוח קדשם שפגישה זו בין

"ולא יכול יוסף להתאפק" אם היה מתאפק היה מקרב את הגאולה

ישוב הפליאה על יוסף הצדיק שסירב תחילה להחזיר את בנימין אף שידע בבירור שיעקב אבינו יצטער צער גדול

חידושי הר"ם: "ולא יכול יוסף להתאפק" אם היה מתאפק מלהתגלות לאחיו היה מקרב את הגאולה השלימה

תורת המנחה: החלום הראשון של יוסף הוא על מלכותו במצרים ואילו החלום השני הוא על משיח בן יוסף

מהרש"א: משיח בן יוסף בא תחילה להפיל זרעו של עשו כי אין זרעו של עשו נופל אלא ביד בניה של רחל

פתח דברינו יאיר במה שהביא בספר "זכות אבות" (פיעטרקוב תרפ"ב מאמר פח) חידוש נפלא בשם זקינו הגה"ק בעל חידושי הר"ם זי"ע, שדייק בלשון הכתוב: "ולא יכול יוסף להתאפק", משמע שבאמת רצה יוסף להתאפק מלהתגלות להם, אלא שבגלל איזו סיבה לא היה יכול להתאפק יותר, וצריך ביאור לשם מה רצה להתאפק עוד, ומבאר הענין בזה: "דכל הגלות היתה תלויה בזה, כי אם התאפק יוסף עוד לא היתה גלות עוד לישראל, וזהו שאמר ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו, הכוונה כל הנצבים היינו הגלות וכל הרפתקאות שעומדים עליו".

רעיון נשגב זה מובא גם מנכדו ה"שפת אמת" (פרשת ויגש תרמ"א), שהוסיף לבאר זה הטעם שמיד אחרי שנתגלה יוסף לאחיו כתוב (שם יד): "ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו". ופירש רש"י ומקור הדבר בגמרא (מגילה טז): "ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך, על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להיחרב, ובנימין בכה על צואריו, על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו להיחרב".

וצריך ביאור מה ראה יוסף על ככה לבכות על חורבן שני בתי המקדשות דוקא עתה בשעה שנתגלה לאחיו. ומבאר ה"שפת אמת" הענין בזה, כי כשראה יוסף שלא היה יכול להתאפק מלהתגלות לאחיו, הבין מזה שלא יזכו לגאולה השלימה טרם שילכו ישראל בגלות, לכן בכה על חורבן בתי המקדשות, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ענין הבכיה של יוסף הצדיק, וחז"ל דרשו על החורבנות, ומה ענינו לכאן. ויתכן לומר על פי לשון הפסוק ולא יכול יוסף להתאפק כו', כנראה שהיה מהצורך עוד לעכב עצמו, ואם היה ביכולתם לתקן עד הסוף לא היתה הגלות והחורבן, כאשר חכמים הגידו כי הכל נמשך מהשורש... והכלל כי עבודת האבות הכנה לבנים, רק שלא היה בכוחם לסבול כל כך צער, כאשר מעיד הכתוב ולא יכול יוסף כו', לכן הרגיש יוסף מיד שיהיו החורבנות".

אלא שעתה מוטלת עלינו חובת הביאור להבין ולהשכיל: א) מה גרם ליוסף שלא היה יכול להתאפק מלהתגלות לאחיו כדי שזוכה לגאולה השלימה. ב) מהו באמת ביאור הענין שאם היה יוסף מתאפק מלהתגלות לאחיו, היו זוכים לגאולה ולמנוע את כל הגלויות. ג) כמה זמן היה יוסף צריך להתאפק מלהתגלות לאחיו, ומהו המעשה שהיה

צריך לקרות, כדי שיוסף יהיה מוכן להתגלות ולקרב בכך את הגאולה.

יוסף לא היה יכול להתאפק כשראה שיהודה רוצה להחריב את כל מצרים

רחש לבי דבר טוב לברר וללבן ענין עמוק זה, על פי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל במדרש (ב"ר צג-ח) וביתר ביאור במדרש תנחומא (פרשתנו אות ה), הטעם שלא היה יוסף יכול להתאפק מלגלות עצמו לאחיו, כי בהיותו מבין לשון הקודש שמע איך שיהודה אמר לאחיו, שאם לא יסכים יוסף לשחרר את בנימין, יחריבו הוא עם שאר אחיו את מצרים כדי להוציא משם את בנימין, והנה הדברים במדרש תנחומא:

"מיד אמר יהודה לנפתלי [שהיה יכול לרוץ מהר, כמו שכתוב (בראשית מט-כא): "נפתלי אילה שלוחה"]. לך וראה כמה שווקים יש במצרים, קפץ וחזר, אמר ליה [ליהודה] שנים עשר. אמר יהודה לאחיו, אני אחריב מהן שלשה, וטלו כל אחד אחד, ולא נשאיר בהם איש... באותה שעה ולא יכול יוסף להתאפק".

ויש להוסיף תבלין לבאר הטעם שלא היה יכול יוסף להתאפק יותר מלהתגלות לאחיו, על פי מה שאמר יהודה ליוסף (שם מד-ל): "ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו, והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה". וביאר ה"שפת אמת" (פרשתנו תרל"ט) מנין ידע יהודה שאם בנימין לא יחזור ממצרים ימות יעקב מגודל הצער, בלשון קדשו:

"ונראה שלמד זה ממה שאמר להם יעקב אבינו ע"ה (שם מג-ד) ואל שדי יתן לכם רחמים, ופירש רש"י מי שאמר לעולמו די יאמר די לצרותי, ויעקב אבינו ע"ה לא היה אומר כן לולי שידע כי בנפשו הוא... לכן ידע יהודה כי בראותו כי אין הנער ומת, ולכן כיון ששמע יוסף כן הוכרח לגלות להם האמת, כי ידע שהגיע העת לגלות להם".

הנה כי כן כאשר נצרף הטעם של המדרש עם דברי ה"שפת אמת", נשכיל להבין הטעם שלא היה יכול יוסף להתאפק מלגלות עצמו לאחיו, כי כששמע מיהודה שאמר על יעקב: "כראותו כי אין הנער ומת", כי אפסו כוחותיו מלסבול הצער הגדול על אבדתו של יוסף ולקחת בנימין, זאת ועוד כפי שמבאר המדרש, ששמע את יהודה אומר לאחיו, שאם לא יחזיר להם יוסף את בנימין יחריבו את מצרים, הבין מזה שהוא צריך לגלות עצמו לאחיו, כי עדיין לא הגיע זמן הגאולה, ולכן לא היה יכול יוסף להתאפק יותר.

אלא שעדיין נשאר לנו לבאר ביאור הענין, מדוע אם היה יוסף מתאפק מלהתגלות לאחיו, היו זוכים לגאולה ולמנוע את כל הגלויות. זאת ועוד, כמה זמן היה יוסף צריך להתאפק מלהתגלות לאחיו, ומהו המעשה שהיה צריך לקרות, כדי שיהיה מוכן להתגלות ולקרב בכך את הגאולה.

החלום הא' של יוסף על מלכותו במצרים החלום הב' על משיח בן יוסף בזמן הגאולה

ונראה ללמוד פתרון לחידה סתומה זו מדברי חכמינו ז"ל, שביארו ברוח קדשם את החלום השני שחלם יוסף: "והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי", והגערה שגער בו יעקב אבינו: "מה החלום הזה אשר חלמת, הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה". והנה מה שדרשו על כך במדרש (ב"ר פד-יא):

"ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת. ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא, כך היה אבינו יעקב סבור שתחיית המתים מגעת בימיו, שנאמר הבוא נבוא, הבוא נבוא אני ואחיך ניחא, שמא אני ואמך, והלא אמך כבר מתה, ואת אומר אני ואמך ואחיך, ולא היה יעקב אבינו יודע שהדברים מגיעים לבלהה שפחת רחל שגדלתו כאמו".

נמצינו למדים שיעקב אבינו הבין בחכמתו הגדולה, כי השמש והירח הם באמת יעקב ורחל,

סוכה נב: שבגאולה העתידה עתיד הקב"ה לגאול את ישראל תחילה על ידי "משיח בן יוסף" שהוא מזרעו של יוסף, ואחר כך ימלוך "משיח בן דוד" שהוא משבט יהודה.

וביאר המהרש"א הענין בזה על פי מה שפירש רש"י (בראשית ל-כה) כי יוסף הוא שטנו של עשו, כמו שכתוב (עובדיה א-ח): "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש". וכן מבואר בפסיקתא דרב כהנא (פסקא ג אות יג): "אגדה היא שאין זרעו של עשו נופל אלא ביד בניה של רחל". לכן בגלות האחרונה שהיא גלות אדום הוא עשו, צריך משיח בן יוסף לבוא תחילה כדי לכלות זרעו של עשו, ואחר כך יבוא משיח בן דוד משבט יהודה שהמלכות שייכת לו.

יומתק להבין בזה הטעם שסיבב הקב"ה להמליך תחילה על ישראל את שאול המלך שהוא מזרעו של בנימין בן רחל, כדי להכניע על ידו את עמלק שהוא מזרעו של עשו, ואחר כך בא דוד המלך משבט יהודה ומלך על ישראל, ולפי האמור הרי זה בבחינת פועל דמיון לגאולה העתידה, שעתיד הקב"ה לשלוח תחילה משיח בן יוסף שהוא מזרעה של רחל להפיל זרעו של עשו בגלות אדום, ואחר כך יבוא משיח בן דוד משבט יהודה וימלוך על ישראל.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין רצונו של יוסף הצדיק שלא להתגלות לאחיו, ולהשאיר את בנימין אצלו במצרים, על פי המבואר ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (פרשת כי תצא) שגלות מצרים היא גלות כללית הכוללת את כל ד' הגלויות **בבל, מדי, יון, אדום**. והיות שהגלות האחרונה היא אדום מזרעו של עשו, שנופל רק בידי בניה של רחל שהם יוסף ובנימין, לכן רצה יוסף להישאר לבד עם בנימין במצרים שהיא שורש לכל הגלויות, כדי שיעשו יחד את כל התיקונים הנפלאים, ויכוונו יחד את כל היחודים של השמות הקדושים המסוגלים לבטל את קליפת עשו.

והנה ידוע מה שמבואר בספרים הקדושים שצריך סיעתא דשמיא גדולה מאד כדי לקרב את הגאולה, כי בכל פעם שיש עת רצון לגאולה מתעוררים המקטרגים וכל כוחות הסטרא אחרא למנוע את הגאולה, לכן חשב יוסף שלא להתגלות לשבטים, אלא לשלוח אותם אל יעקב בלי בנימין, כדי שיתעוררו כל השבטים בתשובה שלימה על חטא מכירת יוסף, וכאשר יראה יעקב שיוסף ובנימין שני בניה של רחל איננם, יתעורר בכל כוחו להתפלל על הגאולה, שיבואו כל האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, ובזכות תפלתו של יעקב בארץ ישראל יצליחו יוסף ובנימין במצרים להשלים את התיקון לגאולה השלימה.

יוסף רצה להישאר לבד עם בנימין במצרים כדי לעשות עמו התיקון השלם לקרב את הגאולה השלימה

רמ"ע מפאנו: יוסף הצדיק היה גלגול נח איש צדיק שנשתכר לכן לא רצה לשתות יין עד שנפגש עם אחיו

כמו שנח נתגלגל ביוסף כך נתגלגלו דור המבול בנשמות ישראל במצרים ונתקדשו בזכות יוסף שנתקדש במצרים

"ולא היה יכול יוסף להתאפק", מלקרב את הגאולה "לכל הנצבים עליו", בגלל נשמות דור המבול שהיה צריך לתקן

מה נפלאים הם דברי ה"בני יששכר" (חודש מרחשון מאמר א אות ח) שמבאר גם כן בדרך זו ב' החלומות של יוסף, על פי מה שהאריך להוכיח שהחינוך של בית המקדש השלישי יהיה בחודש מרחשון, שלפי סדר הדגלים הוא חדשו של מנשה בן יוסף, ואז כשיתקיים דברי הנביא (ישעיה ל-כו): "והיה אור הלבנה כאור החמה", יבואו השמש והירח שהם יעקב ורחל עצמם להשתחות לפני יוסף, וזהו הטעם שסיפר יוסף את החלום השני בענין בית המקדש השלישי ליעקב, כי חלום זה נוגע לו כמבואר בגמרא (פסחים פח.) שבית המקדש השלישי יבנה בזכות יעקב שקראו בית, הנה הדברים בלשון קדשו:

"והנראה לפרש, כי החלום הזה [השני] הוא חלום אחר ואינו מענינו של הראשון, כי הראשון היה פתרונו שיתמנה למושל ולשליט במצרים ויבואו אחיו וישתחו לו, וזה היה בסיבת התבואה שיבואו לשבור בר מצרים, על כן היה החלום בעומרי השדות של תבואות, ואז לא השתחו לו רק אחיו.

והחלום השני הוא חלום אחר, והחלום הוא בצבא מרום השמש והירח את אשר תהיה אור הלבנה כאור החמה, הכוונה על לעתיד במהרה בימינו, הנה בחדשו היינו חודש המיוחס לבנו מנשה הוא חודש מרחשון, בו יהיה חינוך הבית לעתיד, ואז (ישעיה טו-כג) יבוא כל בשר להשתחות לפני ה' בהר הקודש, ויבואו גם כן יעקב ורחל ושבטי ישורון להשתחות, וזהו שאמר משתחיים לי, היינו בחודש המגיע ומיוחס לי לבני היינו מנשה... על כן סיפר גם אל אביו זה החלום, כי הבית השלישי נגד יעקב שקראו בית... על כן ואביו שמר את הדבר, כי היה משכיל על דבר".

יוסף רצה להישאר עם בנימין במצרים כדי לבטל את כל הגלויות

בדרך זו במסילה נעלה לבאר רצונו של יוסף הצדיק להתאפק מלגלות לאחיו שהוא יוסף כדי לקרב בכך את הגאולה, על פי מה ששינינו בגמרא

שיצטרפו לי"א הכוכבים שהם י"א השבטים להשתחות ליוסף, ולכן אף שמצד אחד גער יעקב ביוסף כדי שלא יקנאו בו אחיו, אבל למעשה האמין בחלום, וזהו שכתוב (בראשית לז-יא): "ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר", כי המתין בתקוה שיתקיים החלום בימיו על ידי שיזכו לתחיית המתים.

והנה אף שהמדרש מסיים: "ולא היה יעקב אביו יודע שהדברים מגיעים לבלהה שפחת רחל שגדלתו כאמו", אולם כפי שנביא מספרים הקדושים הכוונה בזה, שבימיו נתקיים החלום על ידי בלהה שבאה במקום רחל, אבל למעשה פתרון החלום הוא באמת כמו שהבין יעקב שמדתו אמת, כמו שכתוב (מיכה ז-ב): "תתן אמת ליעקב", כי השמש והירח הם יעקב ורחל, שיבואו להשתחות ליוסף בזמן הגאולה, כשיבוא משיח בן יוסף לסלול את הדרך לגאולה השלימה על ידי משיח בן דוד.

יסוד נפלא זה למדנו מדברי רבי יעקב סקילי תלמיד הרשב"א בספר "תורת המנחה" (דרשה טז), שמבאר ב' החלומות שחלם יוסף שאחיו משתחווים לפניו, כי חלום הראשון הוא על מה שעתידי יוסף למלוך עליהם במצרים, ואילו החלום השני הוא על הגאולה העתידה כשיהיה משיח בן יוסף שימלוך על כל ישראל, ולכן בחלום הראשון לא נזכרו באמת שגם השמש והירח יבואו, כי רחל אמו כבר לא היתה בחיים, כי אם בחלום השני שיתקיים בגאולה העתידה שאז יבואו גם יעקב ורחל, והנה דבריו הנפלאים בלשון קדשו:

"ונשנה עליו החלום פעמיים... להודיע שהוא עתיד למלוך עליהם פעמיים, אחת במצרים, וזה הוא של אלומות [שהיו מאלמים אלומות, כי במצרים זן יוסף את כל העולם בתבואות], ואחת לימות המשיח, וזה הוא שהשמש והירח ישתחו לו, ואז יתקיים החלום ממש כי תהיה תחיית המתים, וכמו שאמרו רז"ל כסבור יעקב שתחיית המתים תגיע בימיו, כי בעת ההיא יבוא יעקב ורחל אצל יוסף ויראו אותו מלך על ישראל וישתחו לו ארצה".

"ולא יכול יוסף להתאפק" כי היה צריך לתקן הנשמות של דור המבול

הנה כי כן יאירו עינינו להבין פירוש הכתוב: "ולא יכול יוסף להתאפק", מלהתגלות לאחיו כדי לקרב את הגאולה השלימה, ומפרש הכתוב הטעם שסיבב הקב"ה שלא יוכל להתאפק, ובעקבות זה נמנע מן השמים קירוב הגאולה, "לכל הנצבים עליו", בגלל כל הנשמות של דור המבול שנתגלגלו למצרים שהיו נצבים עליו גלגול נח לתקנם, ויש בזה רמז נפלא בפסוק "לכל הנצבים עליו" - "כל" דייקא, הנשמות של דור המבול שנאמר עליהם (בראשית ו-ג): "קץ כל בשר בא לפני", היו נצבים על יוסף לתקנם.

כיון שבאנו לידי כך יפתח לנו פתח להבין, מה עמקו דברי חכמינו ז"ל שהגדירו את הפגישה בין יהודה ויוסף בפסוק: "כי הנה המלכים נועדו, זה יהודה ויוסף, עברו יחדיו, זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא עברה על זה", כי אמנם בפנימיות הענין מבואר ב"מדבר קדש" מכ"ק מרן השר שלום מבבלא זי"ע, שבפגישה זו נועדו יחד יהודה שממנו יצא משיח בן דוד עם יוסף שממנו יצא משיח בן יוסף.

ולפי דרכנו הענין הוא נפלא, שנועדו יחד כדי להתווכח אם כבר הגיע זמן הגאולה או לא, כי יוסף הצדיק שרצה להחזיק אצלו את בנימין במצרים, רצה לקרב את הגאולה על ידי בניה של רחל שיבטלו את גלות אדום הוא עשו, אולם יהודה שממנו יצא משיח בן דוד התווכח עמו שעדיין לא הגיע זמן הגאולה, ולכן נתמלאו עברה זה על זה, יוסף על יהודה שמנע ממנו לקרב את הגאולה, ויהודה על יוסף כי עדיין לא הגיע זמן הגאולה.

לכן הוכיח יהודה שעדיין לא הגיע זמן הגאולה באומרו: "ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו, והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאלה", כי יעקב אבינו כבר לא יוכל לסבול את גודל הצער, וכמו שהזכיר בתפלתו: "מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי", וכששמע יוסף דברים קשים אלו הסכים עם יהודה שעדיין לא הגיע זמן הגאולה: "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו".

ונח מצא חן בעיני ה'". וביארו המפרשים ובראשם האלשיך הקדוש וה"חתם סופר", כי הן אמת שנח היה צדיק תמים, אבל היה בו פגם גדול שלא יצא מארבע אמותיו להשפיע על בני דורו לקיים שבע מצוות בני נח, כמו שכתוב (בראשית ו-ט): "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח". ופירש ה"פרי מגדים" ב"תיבת גמא" (פרשת נח אות ד) שכל הילוכו היה בהתבודדות עם ה', ולא יצא להוכיח את בני דורו ולהדריכם בדרך הישרה.

מעתה נראה כי מטעם זה התגלגל נח ביוסף הצדיק כדי שיתקן את נשמות דור המבול שנתגלגלו במצרים, והענין בזה על פי מה שמצינו במדרש (ויק"ר לב-ה): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גזור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו". הרי מבואר כי נשמות ישראל במצרים שהיו גלגולם של דור המבול הצליחו להישמר מעריות בזכות יוסף גלגול נח.

ובאמת כאשר נתבונן נראה שיש דמיון גדול בין נח ליוסף, כי נח חי בדור המבול שהשחית כל בשר בעריות, אבל הוא עמד בצדקתו ונעשה מרכבה ליסוד צדיק, כמו שמעיד עליו הכתוב: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו". וכן יוסף גלגול נח התנסה בניסיון הקשה במצרים ערות הארץ, ולא הלך בדרכם אלא עמד בצדקתו ובקדושתו, כמו שכתוב (שמות א-ה): "ויוסף היה במצרים". ופירש רש"י: "להודיען צדקתו של יוסף, הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועמד בצדקו".

לפי זה יש לומר כי מטעם זה סיבב הקב"ה למנוע את הגאולה לפני שירד יעקב אבינו עם כל השבטים וצאצאיהם בגלות מצרים, כי אם היתה הגאולה באה לפני זה הרי לא היה תיקון לנשמות דור המבול שנתגלגלו למצרים, לכן דוקא יוסף שהוא גלגול נח שהיה צריך לתקן את הנשמות של דור המבול, לא היה יכול להתאפק מלהתגלות לאחיו ולא היה יכול לקרב את הגאולה לפני התיקון של דור המבול.

אולם מאחר שעדיין לא הגיע זמן הגאולה, לכן סיבב הקב"ה שיעקב אבינו לא היה יכול לסבול יותר את הצער של לקיחת בנימין ואמר: "מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי", ומזה הבין יהודה שעדיין לא הגיע זמן הגאולה, ולכן אמר לאחיו שאם לא יחזיר יוסף את בנימין יחריב את כל מצרים, לכן כאשר ראה יוסף דבר זה והבין שעדיין לא הגיע זמן הגאולה: "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו", ונתגלה לאחיו לפני הזמן, וזהו הטעם שבכה אחר כך יחד עם בנימין על חורבן בתי המקדשות שלא היו יכולים למנוע על ידי קירוב הגאולה.

יוסף גלגול נח סלל את הדרך לכל ישראל גלגולם של דור המבול שיתקדשו במצרים

הנה מה טוב ומה נעים על פי כל האמור, להעלות על שלחן מלכים רעיון נכבד בפירוש הפסוק: "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו", על פי הקדמה יקרה ממשנתו הטהורה של הרמ"ע מפאנו זי"ע בספר "גלגולי נשמות" [שקיבל מרבו רבי ישראל סרוג שקיבל מרבינו האריז"ל] (סימן קנג): "נח שנשתכר ונתגלה בתוך אהלו, נתקן ביוסף שלא שתה יין, עד שראה את אחיו ושתו ונשתכרו עמו". נמצינו למדים מדבריו הקדושים כי נח איש צדיק נתגלגל ביוסף הצדיק.

ונראה לבאר הטעם שנח איש צדיק היה צריך להתגלגל ביוסף הצדיק, על פי המבואר ב"שער הפסוקים" לרבינו האריז"ל (פרשת שמות) כי הנשמות של דור המבול שקלקלו את דרכם נתגלגלו בנשמות ישראל במצרים, לכן כמו שבדור המבול טבעו במי המבול על שקלקלו את דרכם, כן גזר פרעה עליהם תחילה (שמות א-כב): "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", אלא שבסופו של דבר היה להם תיקון כשביטל פרעה גזירתו, בזכות משה כשהניחה אותו יוכבד אמו בתיבה על שפת היאור, וחשבו מכשפי פרעה שכבר טבע במים.

והנה שנינו בגמרא (סנהדרין קה.): "תנא דבי רבי ישמעאל אף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה', שנאמר (בראשית ו-ו) נחמתי כי עשיתים

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com